

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง แต่ภาวะทางเศรษฐกิจนั้นยังต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ทรัพยากร แรงงานทุน และการศึกษา ประเทศใดที่ประชาชนได้รับการศึกษาสูงย่อมทำให้ระดับความเป็นอยู่ของชนในชาติอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นการยกระดับเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ในทำนองเดียวกันการที่จะให้ประชาชนได้รับการศึกษาดี รัฐบาลก็จะต้องลงทุนในเรื่องนี้มากขึ้น โดยจะต้องมีการขยายการศึกษา สำหรับการขยายการศึกษานั้น มีสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ การเตรียมครูให้พอเพียงกับระดับการศึกษาที่จะต้องขยายนั้น ซึ่งในการเตรียมครูก็จำเป็นที่จะต้องมีการคาดคะเนจำนวนครูที่ต้องการ และในการคาดคะเนจำนวนครูมีองค์ประกอบใหญ่ ๆ ที่จะต้องพิจารณา ๒ ประการ คือ

๑. ปริมาณนักเรียนที่จะเพิ่มขึ้นเนื่องจากพลเมืองเพิ่มขึ้น
  ๒. แนวโน้มของความต้องการที่นักเรียนจะอยู่ หรือจะให้เด็กเรียนอยู่ในสถานศึกษานานขึ้น อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิชาการ จากปัญหาและความกดดันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น
  ๓. การสูญเสียครู เนื่องจากการตายและการออกจากอาชีพ
  ๔. การมีครูไม่พอเพียงในขณะนี้ ทำให้ต้องผลิตครูเพิ่มเพื่อช่วยลดจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องใหม่พอเหมาะ ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อทดแทนครูที่ไม่สอน เพื่อเพิ่มครูในโรงเรียนที่ครูไม่ครบชั้นเรียน และเพื่อแทนครูที่ไปศึกษาต่อ
  ๕. ความสูญเสียอันเนื่องมาจากนักเรียนครูที่เรียนสำเร็จแล้ว แต่ไม่ประกอบอาชีพครู
  ๖. การผลิตครูเพื่อชดเชยจำนวนที่ผลิตได้ไม่พอระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔
- จากองค์ประกอบ ๒ ประการนี้ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำกาชคาด

บุญถิ่น อัตถากร และรัตนา คັນบุญเต็ก, "การคาดคะเนปริมาณครูที่ประเทศต้องการ", การเตรียมครู, พระนคร, โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๓, หน้า ๑๔.

คะเนจำนวนครูซึ่งพอจะสรุปได้ คือในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ควรจะทำการผลิตครูให้ได้จำนวนดังนี้ ถ้า
 ถืออัตราพลเมืองเพิ่ม ๓.๒ % ต่อปีแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ จะมีพลเมือง ๖๐.๕๐ ล้านคน และ
 จากแนวโน้มของจำนวนนักเรียนในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๐ จะเห็นว่าอัตราการเพิ่มจำนวนนักเรียน
 สูงกว่าอัตราการเพิ่มพลเมืองประมาณ ๓๓ % ฉะนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ จะมีนักเรียนระดับประ
 ธมศึกษาและมัธยมศึกษาประมาณ ๘.๗๘ ล้านคน ซึ่งต้องการครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษาประมาณ
 ๔๐๐,๐๐๐ คน หรือจะต้องผลิตครูเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นจำนวน ๒๑๓,๐๐๐ คน นอกจากนี้
 นี้ยังต้องผลิตทดแทนครูออกและตาย ๒๕๐,๐๐๐ คน ผลิตชดเชยครูที่ขาดอยู่ในปัจจุบันเพื่อปรับปรุง
 คุณภาพ ๒๐,๐๐๐ คน ผลิตเพื่อความสูญเสียต่าง ๆ ๒๖,๐๐๐ คน ผลิตชดเชยจำนวนที่ไม่ได้ครบใน
 ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔ จำนวน ๖๐,๐๐๐ คน ซึ่งรวมทั้งสิ้นจะต้องผลิตครูในระยะเวลา
 ๒๐ ปี เป็นจำนวน ๖๑๓,๐๐๐ คน โดยเฉลี่ยต้องผลิตประมาณปีละ ๓๐,๐๐๐ คน ซึ่งในจำนวนนี้ต้อง
 ผลิตครูระดับประกาศนียบัตรถึง ๒๐,๐๐๐ คน แต่ปัจจุบันการผลิตครูในระดับต่าง ๆ ยังมีจำนวนไม่
 พอเพียง ดังนั้นจึงต้องมีการเร่งการผลิตครู ซึ่งกรมการฝึกหัดครูใดกระทรวงนี้คงจะเห็น
 ได้จากการเร่งผลิตครูในปีการศึกษา ๒๕๑๒ โดยขยายการรับนักเรียนนิสิตฝึกหัดครูทุกระดับให้มาก
 ขึ้น ทั้งยังเปิดโอกาสใหญ่เป็นครูแต่ไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนได้มีโอกาสเข้าเรียนการฝึกหัดครูระดับ
 ต่าง ๆ ตามสถานฝึกหัดครูในภาคเย็นและวันหยุด ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สถานศึกษาต่าง ๆ ได้ครูมีวุฒิไป
 สอนให้ทันกับความต้องการที่รวดเร็วยิ่งขึ้น อันเป็นการแก้ปัญหาทางการศึกษาและปัญหาทางสังคม
 อีกรางหนึ่ง

นอกจากนี้การผลิตครูยังต้องคำนึงถึงนโยบายของประเทศ จากนโยบายการใช้ครูพบว่า
 ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ โรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นต้องการครูปริญญาตรี อนุปริญญาหรือประกาศนียบ
 ัตรวิชาการศึกษาระดับสูงหรือเทียบเท่า และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาหรือเทียบเท่าหรือวุฒิอื่น ๆ
 เป็นอัตราส่วน ๑ : ๑๕ : ๘๘ และโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลายต้องการครูปริญญาตรี อนุปริญญา
 หรือประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงหรือเทียบเท่า และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาหรือเทียบ
 เท่าหรือวุฒิอื่น ๆ เป็นอัตราส่วน ๕ : ๔๕ : ๕๐ ^๒ นั่นคือต้องมีการผลิตครูระดับประกาศนียบัตร

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒

วิชาการศึกษาขึ้นโดยรวดเร็วเพื่อให้ทันกับความต้องการในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย

การผลิตครูเมื่อทราบว่าจำเป็นต้องผลิตครูในระดับใดเป็นจำนวนเท่าใด สิ่งต่อมาที่ผู้วางแผนการศึกษาจะต้องการคือการลงทุน รัฐบาลจะต้องการว่าจะต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใดในการลงทุนเพื่อการผลิตครูหนึ่งคน ซึ่งการที่จะทราบเรื่องนี้ได้จะต้องมีการศึกษาถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ใช้จ่ายไปเพื่อนักเรียน ๑ คน ว่าเป็นจำนวนเท่าใดสำหรับการผลิตครูระดับปริญญาตรี ใ้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายเอกชนในการผลิตครูศาสตร์บัณฑิต ของคณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนการผลิตครูระดับประกาศนียบัตรนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ กองวางแผนการศึกษา ได้ทำการศึกษาค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้ใช้จ่ายไปสำหรับนักเรียนครูหนึ่งคน ซึ่งจะเห็นว่ายังไม่มีผู้ใดได้ทำการศึกษาค่าใช้จ่ายที่โรงเรียนหรือสถาบันครูแต่ละแห่งได้ใช้จ่ายไปจริง ๆ ทั้งส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ได้จากงบประมาณของรัฐบาลและจากเงินค่านำร่องต่าง ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นสมควรว่า ควรที่จะได้มีการศึกษาเรื่องนี้ขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาตลอดจนผู้ปกครองได้ทราบถึงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่สถาบันจ่ายไป เพื่อนักเรียนคนหนึ่งในเวลาหนึ่งปีว่าเป็นเงินเท่าใด

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆคือ (๑) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับตัวนักเรียน (Student Cost) และ (๒) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา (Institutional Cost)

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับตัวนักเรียน (Student Cost) คือค่าใช้จ่ายที่ผู้ปกครองหรือตัวนักเรียนเองจ่ายเพื่อกิจการต่าง ๆ ของนักเรียนผู้นั้นในขณะที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา ซึ่งค่าใช้จ่ายที่นักเรียนจ่ายนี้อาจแบ่งเป็น (ก) ค่าใช้จ่ายในด้านค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ (ข) ค่าใช้จ่ายในด้านหนังสือและอุปกรณ์การเรียน (ค) ค่ากินอยู่ (ง) ค่าเสื้อผ้า (จ) ค่าเสียโอกาส (opportunity cost) เนื่องจากได้เข้ามาศึกษาในสถาบันนั้น ๆ สำหรับค่าใช้จ่าย (ก) และ (ข) คล้ายคลึงกันทุก ๆ คน แต่ค่าใช้จ่ายด้าน (ค) และ (ง) นั้นจะแตกต่างกันมากและไม่สามารถจะใช่เป็นตัวแทนที่เชื่อถือได้ถ้าไม่ได้รับการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจอย่างระมัดระวัง

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา (Institutional Cost) อาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ (ก) ค่าใช้จ่ายในคานลงทุน เช่น ค่าใช้จ่ายในที่ดิน สิ่งก่อสร้างและครุภัณฑ์ และ (ข) ค่าใช้จ่ายในคานดำเนินการ ซึ่งได้แก่ค่าใช้จ่ายประจำปีที่ใช้เพื่อดำเนินกิจการของสถาบันนั้นๆ ค่าใช้จ่ายในคานลงทุนเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างที่เรียน ส่วนค่าใช้จ่ายในคานดำเนินการ เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อบำรุงรักษาและการใช้ที่เรียน วิธีการที่จะหาค่าใช้จ่ายในคานลงทุนทำได้โดยการรวบรวม ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในคานลงทุน ตั้งแต่เริ่มสร้างสถาบันการศึกษา และการหาค่าใช้จ่ายในคานดำเนินการทำได้โดยรวบรวมค่าใช้จ่ายที่ใช้ดำเนินกิจการประจำปีของสถาบันการศึกษานั้น ๆ

ในการศึกษาคำนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาที่สถาบันครู ได้จ่ายไปเพื่อนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา โดยศึกษาทั้งค่าใช้จ่ายในคานลงทุนและ ค่าใช้จ่ายในคานดำเนินการ แต่การคิดค่าใช้จ่ายในคานลงทุนนั้นจะคิดเฉพาะค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสิ่ง ก่อสร้างและครุภัณฑ์ ส่วนค่าที่ดินจะไม่นำมาคิด เนื่องจากสถาบันฝึกหัดครูส่วนใหญ่ได้ที่ดินมาโดยไม่ ต้องซื้อและการคิดราคาที่ดินเป็นคานลงทุนนั้นจะนำมาคิดเมื่อเลิกกิจการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะหาค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตครูประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาในคาน

๑. ค่าดำเนินการต่อนักเรียน ๑ คน (Operating Outlay)
๒. คานลงทุนต่อนักเรียน ๑ คน (Capital Outlay)
๓. ค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อนักเรียน ๑ คน (Total Outlay)

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่วิทยาลัยครูและโรงเรียนฝึกหัดครูที่สังกัดอยู่กับ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแต่ละสถาบันครูจัดการสอนดังนี้ วิทยาลัยครูจัดการสอน ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง หลักสูตรละ ๒ ปี ส่วนโรงเรียนฝึกหัดครูจัดการสอนเฉพาะหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา นอกจากนี้ทั้ง วิทยาลัยครูและโรงเรียนฝึกหัดครูยังเปิดสอนตามหลักสูตรประโยคครูประถมศึกษา โดยรับนักเรียน

ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เข้าเรียน ๑ ปี

๒. การคิดค่าธรรมเนียมในการผลิตครู จะคิดเฉพาะค่าธรรมเนียมที่เป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ได้รับจากงบประมาณของรัฐบาลและเงินค่าบำรุงทาง ๆ ยกเว้นค่าบำรุงหอพัก ค่าใช้จ่ายส่วนตัว และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครู ในการจัดการบริหารการศึกษาเป็นส่วนรวมของประเทศ เช่น ค่าใช้จ่ายของกระทรวงศึกษาธิการ และค่าใช้จ่ายของกรมการฝึกหัดครู เป็นต้น

๓. การวิจัยครั้งนี้ใช้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในด้านค่าเนิการ จำนวนครู และจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๒ ส่วนค่าใช้จ่ายในด้านครุภัณฑ์ใช้ค่าใช้จ่ายตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๑๒ และค่าใช้จ่ายในอาคารสถานที่ใช้ตั้งแต่เริ่มสร้างโรงเรียนจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๒

๔. การคิดค่าธรรมเนียมในการลงทุนเกี่ยวกับครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง จะคิดเฉพาะค่าเสื่อมราคา โดยใช้วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาโดยอัตราเส้นตรง (Straight line Method) ส่วนที่ดิน ผู้วิจัยจะไม่นำมาคิดเป็นค่าลงทุน เพราะอายุการใช้งานของที่ดินจะใช้ไ้ตลอดไปจนกว่าจะเลิกกิจการนั้น ๆ ฉะนั้นในกรณีที่ที่ดินจะนำมาเฉลี่ยเป็นค่าธรรมเนียมได้เมื่อเลิกกิจการนั้น ๆ

๕. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะคิดเฉพาะค่าธรรมเนียมรายหัว ที่โรงเรียนหรือวิทยาลัยครูได้จ่ายไป โดยไม่คำนึงถึงค่าธรรมเนียมที่นักเรียนได้เสียไปเนื่องจากการมาเรียนในสถาบันนั้น ๆ

(Earning foregone)

ข้อสมมติเบื้องต้นในการวิจัย

๑. เนื่องจากการหาค่าธรรมเนียมในการผลิตครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๒ ซึ่งในช่วงระยะเวลา ๓ ปีนี้ ค่าของเงินตราเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ดังนั้น เพื่อความสะดวกในการคิดคำนวณ ผู้วิจัยจึงถือเสมือนว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงค่าของเงินตรา

๒. จำนวนนักเรียนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นจำนวนนักเรียนที่มีรายชื่อในทะเบียนของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยจะถือว่าทุกคนมีเวลามาเรียนเท่ากันหมด

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

ครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา หมายถึงผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครู

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย

ครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา คือผู้ที่เรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ๒ ปี หลังจากสำเร็จการศึกษาประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น

ครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง คือผู้ที่เรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ๒ ปี หลังจากสำเร็จการศึกษาชั้นครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา

และครูประโยคครูประถมศึกษาคือผู้ที่เรียนตามหลักสูตรครูประโยคครูประถมศึกษา ๑ ปี หลังจากสำเร็จการศึกษาชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย

ค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตครู หมายถึงค่าใช้จ่ายที่โรงเรียนจ่ายไปในกิจการต่าง ๆ สำหรับนักเรียนครู ๑ คน ในเวลา ๑ ปี ซึ่งในหนึ่งแรงแค้ค่าใช้จ่ายเป็น ๒ พวก คือ ค่าใช้จ่ายในค่านำเนินการ และค่าใช้จ่ายในค่านการลงทุน

ค่าใช้จ่ายในค่านำเนินการ (Operating Outlay) หมายถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในค่านำไปนี้

ค่าเงินเคื่อน หมายถึงเงินที่จ่ายให้แก่ข้าราชการทุกประเภทเป็นรายเคื่อน โดยมีอัตรากำหนดไว้ในบัญชีจ่ายเงินเคื่อนประจำ ที่กรมบัญชีกลางได้ตรวจสอบเป็นอันถูกคองแล้ว

ค่าจางประจำ หมายถึงเงินที่จ่ายให้แก่ลูกจางประจำของส่วนราชการ โดยมีอัตรากำหนดไว้ในบัญชีจ่ายค่าจางประจำที่กรมบัญชีกลางได้ตรวจสอบยืนยันว่าถูกคองแล้ว

ค่าคอบแทน หมายถึงเงินที่จ่ายคอบแทนให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติงานให้แก่ทางราชการ ซึ่งประกอบด้วยเงินช่วยการศึกษาเล่าเรียนบุตร เงินค่ารักษาพยาบาล และเงินค่าเช่าบ้าน

ค่าใช้สอย หมายถึงเงินที่ใช้จ่ายไปในค่านต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งบริการและรายจายเพื่อทดแทนเกี่ยวเนื่องในการปฏิบัติราชการ ยกเว้นค่าชอมแซมบำรุงรักษา

ค่าชอมแซมบำรุงรักษา คือรายจายที่ใช้ในการชอมแซมอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ต่าง ๆ ของสถาบันนั้น ๆ

ค่าวัสดุ หมายถึงเงินที่ใช้จ่ายเพื่อซื้อสิ่งของซึ่งตามปกติยอมดินเปลืองหรือสลายตัวในระยะเวลาดอันสั้น หรือเปลืองสภาพเป็นอย่างอื่นเพราะการใช้หรือการบริโภค ยกเว้นค่านั่งสือและค่านำมันเชื้อเพลิง

ค่านั่งสือ หมายถึงเงินที่ใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์การเวเรียนที่เป็นหนังสือเวเรียน และหนังสือ

ประกอบอื่น ๆ

และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง หมายถึงเงินที่ใช้จ่ายในการซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น
ค่าใช้จ่ายในคานลงทุน (Capital Outlay) หมายถึงค่าใช้จ่ายในคานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ค่าครุภัณฑ์ หมายถึงเงินที่ใช้ในการซื้อสิ่งของซึ่งตามปกติมีอายุการใช้นาน หรือวัสดุที่มีราคาตั้งแต่ ๕๐๐ บาทขึ้นไป ยกเว้นค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

ค่าสิ่งก่อสร้าง หมายถึงเงินที่ใช้จ่ายเพื่อสร้างอาคารสถานที่ต่าง ๆ

ค่าใช้จ่ายทั้งหมด (Total Outlay) หมายถึงค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปแก่นักเรียน ๑ คน
 ในเวลา ๑ ปี ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในคานดำเนินการและค่าใช้จ่ายในคานลงทุน

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ในการหาค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตครูระดับประกาศนียบัตรครั้งนี้ อาจมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นได้ดังนี้

๑. การคิดคานลงทุนที่ดินเฉพาะค่าครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้างเท่านั้น ส่วนค่าที่ดินไม่นำมาคิด เนื่องจากที่ดินส่วนใหญ่ได้มาโดยไม่ต้องเสียเงิน ซึ่งอาจทำให้ผลคลาดเคลื่อนได้ เพราะสถาบันครูบางแห่งมีค่าใช้จ่ายในคานนี้ด้วย

๒. การศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถแยกค่าใช้จ่ายของครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง และครูประโยคครูประถมศึกษาได้ ดังนั้น ค่าที่ได้อาจผิดพลาดได้ เพราะค่าใช้จ่ายในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาและระดับประโยคครูประถมศึกษาคงจะน้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง

๓. การหาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยตามวิธีการที่ถูกต้องแล้วควรทำอย่างน้อย ๕ ปีขึ้นไป แต่เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับค่าครุภัณฑ์ในปีแรก ๆ ได้ จึงทำการหาค่าเฉลี่ยภายในระยะ ๓ ปี คือตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๒ เท่านั้น

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับสถาบัน (Institution Cost) เพื่อ
 นักเรียนครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ๑ คน ในเวลา ๑ ปี ซึ่งการศึกษาค่าใช้จ่ายต่อ

หน่วยมีความสำคัญต่อการศึกษเกี่ยวกับการเงินทางการศึกษา และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศที่อยู่ในระยะเร่งรัดพัฒนาการศึกษา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้จัดขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับผู้สนใจจะศึกษาในเรื่องนี้อย่างแท้จริง ได้ทราบถึงวิธีการหาค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา

